

Klimatriksdagens tolv budskap till våra beslutsfattare

Energi

Motion nummer: 205

Stoppdatum för fossila bränslen

Motionär(er): Anna Östergren, Johanna Lakso, David Kihlberg och Anders Friström

Organisation: Klimatavdelningen, Naturskyddsföreningen

E-post: johanna.lakso@naturskyddsforeningen.se

Sammanfattning: Enligt forskningen håller vår kolbudget på att ta slut om vi vill begränsa uppvärmningen till under 1,5. Därför behöver vi snabbt sluta använda fossila bränslen. Ett sätt att garantera att företag, institutioner och hela samhället ställer om är genom att förbjuda förbränning av fossila bränslen efter ett visst datum. Därför vill vi se att riksdagen beslutar om ett stoppdatum under nästa mandatperiod.

Föreslagna åtgärder: att riksdagen beslutar om ett stoppdatum för förbränning av fossila bränslen.

Motiv och bakgrund: Möjligheten att uppnå målet om att begränsa den globala uppvärmningen till under 1,5 grader minskar för var år som går. Användningen av fossila bränslen är en stort bidragande orsak till klimatkrisen och alla är eniga om att vi på sikt måste fasa ut vår användning av fossila bränslen helt. I en så stor omställning av samhälle, industri och företag krävs långsiktighet. Därför bör Sverige redan nu besluta om ett stoppdatum för förbränning av fossila bränslen. Som internationell föregångare behöver Sverige snabbt fasa ut vår användning av fossila bränslen. Ett stoppdatum ger tydlighet och planerbarhet, samtidigt är det ett bra komplement och delmål till redan uppsatta mål som fossiloberoende fordonsflotta 2030 och nollutsläpp 2045.

Ekonomi och gröna jobb

Motion nummer: 91

För en fossilfri finanssektor

Motionär(er): Em Petersson

Organisation: Greenpeace, Fossil Free Sverige - Divestera AP-fonderna, Klimataktion, Afrikagrupperna, Jordens vänner, PUSH Sverige, Latinamerikagrupperna, Föräldravrálet

E-post: em.petersson@greenpeace.org

Sammanfattning: Vi vill att klimatriksdagen ska framföra till Sveriges folkvalda och andra berörda att staten säkerställer att finanssektorns investeringar lever upp till Parisavtalets avsikt att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader och inte bidrar till klimatskadlig verksamhet. De statliga AP-fonderna investerar idag i några av de smutsigaste verksamheterna i världen, nu är det dags att fonderna blir fossilfria.

Föreslagna åtgärder:

En fossilfri finanssektor: Att Sveriges regering slår fast ett mål om och utarbetar en handlingsplan för en fossilfri finanssektor

Klimatsäkra AP-fonderna: AP-fondernas investeringar ska vara förenliga med Parisavtalet

Klimat och miljö ska utgöra den ram inom vilken avkastning kan eftersträvas. AP-fonderna ska flytta investeringarna från fossil verksamhet till hållbara lösningar som förnybart

Motiv och bakgrund: Om FN:s mål om att begränsa uppvärmningen av jorden till väl under 2 grader och helst till 1,5 grader ska kunna uppfyllas, är det helt nödvändigt att världens finansmarknader slutar att investera i och låna ut pengar till fossilindustrin. Investeringar som idag går till fossila bränslen måste skiftas över till långsiktigt hållbara lösningar på klimatkrisen, såsom förnybar energi och åtgärder för energieffektivisering. Sverige har som ambition att bli världens första fossilfria välfärdsnation. Men samtidigt som åtgärder görs för att minska de inhemska utsläppen, tillåts den svenska finansbranschen att investera i bolag som driver på klimatförändringarna. Idag investerar till exempel våra gemensamma pensionsfonder miljarder kronor i flera av de värsta utsläpparna i världen. Företag som genom att utvinna och förbränna enorma mängder kol, olja och gas smutsar ner planeten och bidrar till klimatförändringarna. Kostnaderna av klimatförändringarna kommer att bli mycket stora för samhället. Klimatet känner inga nationsgränser. Svenska investeringar i klimatskadlig verksamhet i andra länder får effekter även för Sverige med ökade kostnader som följd vilka kommer att behöva bekostas av svenska skattebetalare i morgon.

Sverige har ratificerat klimatavtalet som antogs i Paris i december 2015. Enligt Parisavtalet har Sverige förbundit sig att "göra finansiella flöden förenliga med en väg mot låga växthusgasutsläpp och en klimatomåttligt motståndskraftig utveckling." Och från den första januari 2018 har Sverige en klimatlag och ett klimatpolitiskt ramverk. Det är dags att detta märks även i finanssektorn.

Global rättvisa

Motion nummer: 181

Garanterade miljö- och människorättsförsvarens säkerhet och rättigheter

Motionär(er): Stefan Mikaelsson, Sanna Lucas, Viena Rainio

Organisation: Sametinget, Latinamerikagrupperna

E-post: sanna.lucas@sal.se

Sammanfattning: Samråd med lokalbefolkningen om förvaltning och nyttjande av naturresurser och ekosystem är fundamentalt för att klimaträttvisa ska kunna uppnås. Samtidigt som dessa samhällens motstånd är viktigt för klimatet får de utstå hot, kränkningar och i värsta fall mord. I Sverige är det en självklar insats att ratificera ILO 169 om urfolk och stamfolks rättigheter för att garantera att statens agerande är i förenlighet med folkrättslig lagstiftning. Statligt stöd-bistånd ska inte gå till aktörer i privat sektor som kränker mänskliga rättigheter och bidrar till miljöförstöring i konfliktfyllda kontexter.

Föreslagna åtgärder: Sverige ska ratificera ILO-konvention 169 om urfolk och stamfolks rättigheter. Sveriges politik för global utveckling ska utformas för att garantera miljö- och människorättsförsvarens säkerhet och rättigheter. Företagsstöd (B4D) i det svenska utvecklingsarbetet bör avvecklas omgående, svenska myndigheter har inte kapacitet att garantera att de mänskliga rättigheterna respekteras.

Motiv och bakgrund: De människor som idag påverkas mest av klimatförändringarna och miljö-orättvisa är de som är minst ansvariga för att ha skapat krisen. Det är urfolk och småskaliga jordbrukare över hela världen som lever av naturen på ett hållbart sätt, och drabbas direkt när klimatet förändras. Samtidigt är det även människor från dessa samhällen som kanske tar störst ansvar i att stoppa klimatförändringarna. De reser sig, organiserar sig och utkräver att stater ska bekämpa klimatförändringar genom ett hållbart nyttjande av naturresurser och ekosystem genom att förhindra företags utvinning av naturresurser i deras närområden. I Colombia garanterar lagen rätten till folkomröstningar som utlyses på initiativ av medborgarna. Den här typen av folkomröstningar har blivit allt populärare och flera samhällen har tagit ställning för att förbjuda gruv- och oljeutvinning i sina territorier. Resultaten har varit entydiga, samhällena vill inte ha olje- och gruvutvinning i sina territorier. Samtidigt som dessa samhällens motstånd är viktigt för klimatet får de utstå hot, kränkningar och i värsta fall mord.

Under 2017 mördades minst 197 personer som försvarade mark och miljö från att förstöras. De flesta av de våldsamma sammandrabbningarna inträffar på landsbygden i utvecklingsländer. I Latinamerika är våldsfrekvensen särskilt hög där kombinationen naturresursrikedom och svag implementering av folkrättslig- och miljölagstiftning leder till asymmetriska konflikter. Statliga och privata aktörers oinskränkta makt leder till straffrihet för den som gjort sig skyldig till grova brott. Utvinningsindustrin är en av de

dödligaste drivkrafterna för våld. Under 2017 ledde gruvkonflikter till 36 mord, flera av dem kopplade till en växande global efterfrågan på naturresurser. Brasilien var under det gångna året återigen det dödligaste landet för försvarare med 46 personer mördade. I Colombia har 32 personer rapporterats mördade i samband med landkonflikter i kölvattnet av fredsavtalet 2015, vilket lämnade ett maktvakuum i regioner som tidigare styrts av Farc-gerillan.

En viktig insats för klimatet är att skydda dessa klimat- och människorättskämpar - i Sverige och i världen. I Sverige skulle därför en självklar insats vara att ratificera ILO 169 om urfolk och stamfolks rättigheter. Samråd med lokalbefolkningen om förvaltning och nyttjande av naturresurser och ekosystem är fundamentalt för att klimaträttvisa ska kunna uppnås. Det skulle innebära att Sverige måste garantera Samernas rätt att vara delaktiga i beslut som rör deras traditionella territorier, till exempel huruvida staten ska ge företag eller andra aktörer tillstånd att utvinna mineraler där. Det ger dem en starkare rättslig ställning att skydda klimatet och naturen. Det är ett viktigt ställningstagande att motverka det utbredda förtryck och diskriminering som urfolk och stamfolk erfar och står upp mot världen över.

På samma sätt ska Sveriges regering se till att svensk verksamhet i andra länder aldrig sker på bekostnad av säkerheten för de som står i fronten i försvaret för klimatet och de mänskliga rättigheterna. I dagsläget lever Sverige inte upp till sina åtaganden i PGU. Ett tydligt exempel är biståndsmyndigheten Sidas stöd till företagssamarbeten (Business for development - B4D), även inom sektorn för gruvnäring. Företagsstöd inom svenskt bistånd har utvecklats samtidigt som våldet på miljö- och människorättsförsvarare eskalerar världen över. Det är en illegitim handling att ge statligt stöd till aktörer som kränker mänskliga rättigheter och bidrar till miljöförstöring i konfliktfyllda kontexter särskilt när det kommer till biståndsmedel som är avsett att endast bidra till fredsbyggande och hållbar utveckling. Granskningar visar att mänskliga rättigheter inte garanteras inom just Sidas stöd till företagssamarbeten (B4D). Statliga instanser och myndigheter lever inte upp till FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter varken när det kommer till riktlinjer, rutiner eller implementering. Inom sektorn för utvecklingssamarbete där transparens är en grundbult i alla led är det anmärkningsvärt att det transfereras medel till privata företag som inte är transparenta gällande verksamheten och genomförande av risk- och konsekvensanalyser och hantering av kränkningar av mänskliga rättigheter (due diligence).

Mot bakgrund av att markkonflikter orsakar att säkerheten för miljö- och människorättsförsvarare hotas i allt större utsträckning är det direkt motstridigt att affärsstödda biståndsformer fortgår då varken företagen eller myndigheterna kan påvisa att mänskliga rättigheter garanteras inom ramen för insatsen. Om Sverige i linje med Agenda 2030 ska bekämpa klimatförändringarna bör stöd ges till de aktörer som kämpar för klimaträttvisa inte till företag som exploaterar naturresurser och utgör ett hot mot lokalbefolkningens säkerhet.

Stad och land

Motion nummer: 237

Även landets kommuner och regioner/landsting måste göra klimatvalet!

Motionär(er): Gunilla Berglund, Inger Björk, Pontus Björkman, Pia Björstrand, Jan Hagerlid, Stellan Hamrin, Seija Hiltunen, Anna Olsson, Marie Persson, Anne Svare, Boel Vallgård, Torbjörn Vennström

Organisation: Klimatvalet Skarpnäck, Klimatvalet Nyköping, Klimatval Uppsala, Klimatvalet KLÖS

E-post: pontus.bjorkman@sal.se

Sammanfattning: Kommunerna äger planmonopolet i Sverige, vilket påverkar förutsättningarna för klimatarbetet. Landstingen är ansvariga för kollektivtrafiken. För att lyckas med omställningen behöver kommuner och landsting fatta klimatsmarta beslut. För Sveriges del betyder Parisavtalets 2°C-åtagande en återstående koldioxidbudget på 300-600 miljoner ton. Med nuvarande utsläpp har denna koldioxidbudget använts upp inom 6-12 år. Landets kommuner och landsting behöver minska sina koldioxidutsläpp med minst 10 % per år, visar en svensk forskningsgrupp i en rapport till Järfälla kommun.

Föreslagna åtgärder

A. Riksdagen kompletterar klimatlagen med att alla kommuner och regioner ska 1) anta koldioxidbudgeter med årliga utsläppsminskningar på minst 10 %, 2) underlätta för invånarna att minska sin klimatpåverkan, och 3) göra informationskampanjer för att nå sina invånare.

B. Deltagarna på Klimatriksdagen lägger medborgarförslag med ovan inriktning i sin kommun (alternativt i sitt landsting/region).

Motiv och bakgrund:

»Halten av växthusgaser ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.« FN:s klimatkonvention Ökningen av jordens medeltemperatur ska hållas "väl under 2 grader C" och vi ska "vidta åtgärder" för att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader. Det globala klimatavtalet i Paris 2015

I slutet av 2017 sände fler än 15 000 forskare från 184 länder en kraftig varning till mänskligheten. De menar att mänskligheten nu riskerar sin framtid, och att vi med nuvarande trender rör oss mot omfattande mänskligt lidande och en katastrofal biologisk utarmning. Miljöprofessor Johan Rockström skrev i januari 2018 i DI: "Det är valår, och riksdagsbeslut i Sverige innebär att vi i princip ska sluta använda bensin och diesel om 12 år. /.../ Jag hoppas också att vi börjar samtal om de enorma omställningar vi står inför de kommande tio åren om vi ska ha en chans till stabil välfärd för våra barn. Det är upp till oss alla att se till att så blir fallet." Fortsätter vi som idag kollapsar världens

korallrev och Amazonas regnskogar. Polarisar och Grönlandsisen smälter av med en kraftigt höjd havsnivå. FN-organet UNHCR menar att det till år 2050 kommer att finnas mellan 250 miljoner och en miljard klimatflyktingar, om vi inte lyckas hejda uppvärmningen. Redan förra året (2017) drabbades miljoner människor av torka, översvämningar och livsmiljöer som blir allt svårare att leva i. De åtaganden som världens länder rapporterat in till FN:s klimatorgan UNFCCC motsvarar en uppvärmning på 2,7 - 3,5 grader, alltså en nivå som skulle få förödande konsekvenser för vår jord. Alla aktörer – internationella organ, stater, myndigheter, organisationer, företag och privatpersoner - måste nu anstränga sig ännu mer om vi ska lyckas vända utvecklingen.

Och så även landets 290 kommuner och 21 landsting/regioner. Situationen är så pass allvarlig att riksdag och regering nu (trots det kommunala/regionala självstyret) behöver se till att förtydliga kommuners och landstings/regioners ansvar i klimatlagen så det görs ett systematiskt och ambitiöst omställningsarbete på alla nivåer. Kommunerna äger planmonopolet i Sverige. De bestämmer över samhällsplaneringen och bebyggelseutvecklingen i sina kommuner, vilket påverkar förutsättningarna för klimatarbetet. Landstingen/regionerna är ansvariga för kollektivtrafiken. Så för att lyckas med omställningen behövs även ett stort antal och snabba beslut i landets kommuner och landsting/regioner. För Sveriges del betyder Parisavtalets 2°C-åtagande en återstående koldioxidbudget på 300-600 miljoner ton koldioxid. Med nuvarande årliga utsläpp kommer denna koldioxidbudget ha använts upp på 6-12 år. Sveriges kommuner och landsting/regioner behöver påbörja en omedelbar minskning av koldioxidutsläppen med ett minimum av årliga utsläppsminskningar på 10 % – men snabbt öka denna takt upp till 15 % per år.

Beräkningarna finns med i en rapport av Uppsala Universitet, CEMUS, CSD Uppsala och SLU till Järfälla kommun.

FÖRKLARANDE EFTERORD

Med denna fantastiska Klimatriksdag skickar vi en kraftig signal till landets folkvalda rikspolitiker. Men det kommunala och regionala självstyret har djupa historiska rötter i Sverige vilket innebär att regering/riksdag värnar detta. Så för att lyckas med omställningen behövs ett stort antal och snabba beslut i landets kommuner och landsting/regioner. Tillsammans är vi – alla deltagarna under Klimatriksdagen – en kraft för omställning även efter denna mobilisering. Arbetet behöver fortsätta i landets 290 kommuner och 21 landsting/regioner.

Transport

(2 motioner)

Motion nummer: 6

Åtgärder och styrmedel ska utgå från klimatmål

Motionär(er): Roger Bydler, Lena Frändberg, Elisabeth Edsjö, Lena Wistrand, Karin Wahlgren

E-post: roger.bydler@relatio.se

Sammanfattning: Planeringssystemet inom transportsektorn utgår idag från prognoser baserade på historisk utveckling och förväntad utveckling inom ekonomi, arbetsmarknad, samhällsstruktur etc. Leder till en fortsatt satsning på bilsamhället som orsakar en helt dominerande del av utsläppen från transportsektorn inom landet. Planeringssystemet behöver därför göras om i grunden. Utgångspunkt ska vara de klimatmål som anses leda till en omställning till ett hållbart transportsystem. Utifrån dessa mål bestäms åtgärder och styrmedel som anses leda till att målen uppfylls, s.k. Back Casting.

Föreslagna åtgärder:

Vi föreslår

att planeringen av transportinfrastrukturen utgår från klimatmålen och att åtgärder och styrmedel ska tas fram som innebär att dessa med storsannolikhet kan nås

att klimatmålen ska sättas så att vägfordonsparken och arbetsmaskiner är fossilbränslefria till 2030

Motiv och bakgrund:

Dagens planeringssystem för transportinfrastruktur utgår från prognoser baserade på tidigare utveckling inom flyg-, sjöfarts-, väg- och järnvägsområdet och modellbaserade beräkningar hur de kommande årens trafikökningar blir. Detta innebär en stark trafikökning inom alla transportslag. Hur fördelningen av investeringsmedel sedan ska ske görs bl.a. baserat på tillgängliga medel och uppskattad nytta, ofta beräknad med de samhällsekonomiska kalkyler som tillämpas idag. Det har dessutom blivit allt vanligare att infrastrukturinvesteringar beslutas genom förhandlingar mellan olika intressenter, det senaste exemplet är Sverigeförhandlingarna. Det övergripande problemet med denna planeringsmetodik är att klimateffekterna inte har någon direkt inverkan på utfallet, vilket förstärks ytterligare av att de samhällsekonomiska kalkylerna baseras på prismodeller som får till effekt att de utsläpp som t.ex. ökad trafik genererar i praktiken inte påverkar utfallet över huvud taget. Förbifart Stockholm är ett bra exempel på detta.

Det klimatpolitiska ramverk som Riksdagen antagit innehåller klimatmål för trafiken som säger att utsläppen ska ha minskat med 70% (omfattar enbart drivmedel och inte produktion eller avveckling av transportmedel) 2030. Trafikverket har i sin analys av hur den framtida transportinfrastrukturen kan se ut använt angreppssättet backcasting där

de utgår från en antagen målbild och beskriver vad som krävs för att nå den. De skriver "De traditionella prognosmodellerna som används är kalibrerade utifrån historiska data och har begränsningar i hur stora förändringar som kan beskrivas. Vid tydliga trendbrott såsom den som behöver åstadkommas för att nå en fossiloberoende fordonsflotta år 2030 och nollutsläpp av klimatgaser till 2050 finns stor risk att man går utanför vad modellerna är kalibrerade för. I sådana fall rekommenderas ofta backcasting.

Motion nummer: 41

Samordnad tågtrafik inom EU

Motionär(er): Bo Eriksson

E-post: bo@thn.se

Sammanfattning: Sverige bör arbeta för att EU etablerar en myndighet för samordning av den europeiska järnvägstrafiken och långsiktigt arbetar för dess effektivisering och konkurrenskraft.

Föreslagna åtgärder: Att Sverige verkar för

- att tågtrafiken inom EU samordnas för att underlätta internationella resor inom EU.
- att biljettförsäljning samordnas så att resor kan köpas på ett och samma ställe för alla delsträckor för resor genom flera länder.
- att en central EU-myndighet etableras för att utveckla den europeiska järnvägstrafiken

Motiv och bakgrund: Idag svarar flyget för nästan all långdistanstransporterna vad avser persontrafiken. Detta trots ett omfattande järnvägsnät inom de flesta länder i Europa. Varje land har utvecklat sina egna system för biljettförsäljning, rabatter tidtabeller mm vilket gör det krångligt och tidsödande att beställa biljetter för en tågresor mellan ex.v. Stockholm och Barcelona i Spanien. Genom många byten och långa väntetider tar en sådan resa också mycket lång tid. Allt detta leder till att persontrafik per tåg inte är ett alternativ till flyget ens om flygpriserna skulle komma öka. Detta är inte hållbart!

Livsstil

Motion nummer: 134

En långsiktig och genomtänkt strategi för att minska flygets utsläpp

Motionär(er): Magnus Ivarsson, BirGitta Tornérhielm, Gerd Johnsson-Latham, Inger Lindberg,
Lena Pårup

E-post: ivarsson.magnus@gmail.com

Sammanfattning: Den globala medel- och överklassens ständigt ökande flygande bidrar på ett oacceptabelt sätt till den globala temperaturhöjningen. Om denna utveckling inte bryts kommer detta att få katastrofala konsekvenser. Att vänta på nya, ännu oprövade lösningar som ska ersätta dagens växthusgasintensiva teknik är inget alternativ då utsläppsminskningen behöver ske i rask takt. Därför föreslås en kombination av åtgärder för att påverka människors livsstil i form av ökad beskattning, lagstiftade restriktioner och riktad information om konsekvenserna av flygets växthusgasutsläpp.

Föreslagna åtgärder:

- Ökning av flygskatten i syfte att påverka människors resvanor mot minskat flygande.
- Ett regeringsinitiativ i syfte att verka för global beskattning av flygbränsle.
- Lagstiftning som begränsar flygbolagens högsta tillåtna utsläpp.
- Stopp för subventioner till flyget.
- Riktad information om konsekvenserna av flygets utsläpp med särskilt åläggande till flygbolagen vid försäljning av resor.

Motiv och bakgrund: Enligt flera beräkningar härrör ungefär hälften av de globala utsläppen av växthusgaser till en livsstil som främst kännetecknar världens 10 % rikaste befolkning som konsumerar, lever och inte minst flyger på ett sätt som sammantaget är inkompatibelt med de långsiktiga målen i Parisavtalet. En sådan växthusgasintensiv livsstil kommer i allt högre grad att drabba människor i fattigare delar av världen, men även oss alla, och framtida generationer som riskerar att drabbas av katastrofer som svält och översvämningar och tvingas på flykt.

Utvecklingen mot en kontinuerlig ökning av flygandet med allt mer växthusgasutsläpp som följd måste vändas. Ny teknik och/eller nya bränsleformer kan på sikt erbjuda en lösning men utvecklingen måste vändas snarast och därför krävs också åtgärder för att påverka livsstilsförändringar i riktning mot minskat flygande och stimulera till andra sätt till självförverkligande, inklusive genom att resa och förflytta sig. Erfarenheter från andra områden där man velat uppmuntra till livsstilsförändringar kan bidra. Tobaksrökningen har exempelvis minskat kraftigt under de senaste decennierna, bl.a. som en följd av en strategi bestående av åtgärder på flera fronter: ökad beskattning, lagstiftade

restriktioner (förbud på vissa platser) och riktad information om rökningens negativa konsekvenser (på exempelvis cigarettpaket). En liknande strategi kan tillämpas för att minska flygandet. Därför kräver vi att regeringen upprättar en långsiktig, genomtänkt och konkret plan som bygger på en kombination av åtgärder i form av (1) ökad beskattning, (2) lagstiftning om restriktioner och (3) riktad information med stöd i beprövad erfarenhet.

1. Krav på en adekvat beskattning och stopp för subventioner. Skatten på flygresor måste successivt höjas för att leda till nödvändiga beteendeförändringar. Den exakta utformningen bör utredas och en tänkbar målsättning kan bestå i att stegvis höja skattenivån så att den motsvarar andelen på cigaretter, där ungefär halva konsumentpriset utgörs av skatt. För att öka skatteuttagets legitimitet bör pengarna öronmärkas till satsningar på hållbara alternativ till flyget samtidigt som alla subventioner till flyget stoppas. Regeringen bör också verka i internationella fora för en global överenskommelse om beskattning av flygbränsle.

2. Krav på lag som fastställer gräns för högsta tillåtna utsläpp. Det akuta läget kräver också någon form av restriktion för flygandet, förslagsvis genom att flygbolag och privata flygplansägare förbjuds att genomföra resor där växthusgasutsläppen hamnar över en viss nivå per kilometer och resenär. Denna gräns kan exempelvis initialt inriktas på resor med de äldsta, minst effektiva, flygplanen eller mindre jetflygplan anpassade för en eller ett fåtal resenärer. Därefter bör den tillåtna utsläppsnivån successivt sänkas med visst intervall. Fördelen med ett sådant tillvägagångssätt är att det också skapar förutsägbarhet för flygbranschen samtidigt som industrin pressas att skynda på omställningen.

3. Krav på information om klimatkonsekvenser av flyget. Slutligen krävs stora insatser för att informera om flygandets skadliga konsekvenser på bred front riktade mot olika konsumentgrupper. Denna information bör vara tydlig, konkret och bl.a. innebära att flyg- och resebolag vid reklam och biljettförsäljning åläggs att informera om hur stora utsläpp och klimatskador en planerad resa resulterar i och vilka konsekvenser flygets utsläpp sammantaget har på lång sikt, t.ex. i form av antal kvadratmeter nedsmälta isar. Varningarna bör följa exemplen från varningstexterna på cigarettförpackningar, med effektiva bilder och symboler.

Mat, jordbruk

Motion nummer: 158

En global livsmedelsstrategi - för en politik med agroekologiska principer

Motionär(er): Afrikagrupperna, FIAN Sverige, Framtidsjorden, Folk och Frö, Jordens vänner, Latinamerikagrupperna, Svalorna Indien Bangladesh

E-post: karin.ericsson@sal.se

Sammanfattning: Sverige behöver en "glokal" livsmedelsstrategi som grundar sig i klimat-, demokrati-, rättvise- och rättighetsaspekter och utifrån den föra en politik som stärker produktion och distribution med agroekologiska principer. Sverige bör även i EU verka för att mark- och naturresursförvaltning har dessa aspekter samt integrerar sociala, kulturella, ekologiska och ekonomiska värden. Vidare bör Sverige, i alla internationella sammanhang som rör livsmedelssystemet, driva en politik som prioriterar klimat-, hållbarhetsperspektiv och samhällsnytta framför kortsiktig ekonomisk vinning.

Föreslagna åtgärder:

Att Sveriges regering utformar en livsmedelsstrategi som utgår från klimat-, demokrati-, rättvise- och rättighetsaspekter samt agroekologiska principer.

Att Sverige i alla internationella förhandlingar som berör livsmedelssystemet driver en politik som prioriterar klimat- och hållbarhetsperspektiv, mänskliga rättigheter och samhällsnytta framför kortsiktig ekonomisk vinning.

Motiv och bakgrund: Dagens globala livsmedelssystem (produktion, distribution och konsumtion) har en enorm klimatpåverkan och står för 44-57% av de totala CO₂-utsläppen.

1. För att åtgärda klimatpåverkan hos vårt nuvarande livsmedelssystem så måste vi se till systemet i sin helhet. Dagens ohållbara livsmedelssystem är en konsekvens av internationell och nationell politik på flera områden som skapat ett starkt globaliserat livsmedelssystem som gynnar ett storskaligt industriellt jordbruk och leder till att makt koncentreras hos ett fåtal transnationella företag som får kontroll över hela kedjan i livsmedelssystemet. Vi är idag inlåsta i detta system som leder till negativ klimatpåverkan, ett undergrävande av mänskliga rättigheter, minskad biodiversitet och förstärker orättvisor på grund av strukturer som är inbäddade i produktions- och handelsmodeller. Vi måste angripa dessa strukturella problem och systematiska ojämlikheter i termer av rättigheter och demokratisk kontroll över mark och territorium, fröer och andra naturresurser för att komma till bukt med livsmedelssystemets klimatpåverkan.

2. Ständigt växande vetenskapliga resultat påvisar att agroekologiskt jordbruk är det mest effektiva sättet att både motverka klimatförändringen samtidigt som det skapar bättre förutsättningar för klimatanpassning och resiliens.

3. Ett livsmedelssystem som grundas i agroekologiska principer och metoder innebär samtidigt nödvändiga förändringar som gör att exempelvis rätten till mark garanteras och att naturresurser förvaltas på ett hållbart och rättvist sätt. Den agroekologiska modellen organiserar jordbruk, förvaltning och distribution på ett sätt som omfördelar makten och stärker rättighetsperspektivet

4. Ett ständigt ökande antal rapporter visar att det är fundamentalt att säkra småbrukare och urfolks tillgång till mark och skog för att bekämpa klimatförändring, marginalisering och fattigdom, bevarande av kulturer och biodiversitet.
5. Ett hållbart livsmedelssystem bör således fokusera på småskaliga producenters centrala roll. Sverige måste verka för ett livsmedelssystem som är utformat i koherens med de internationella avtal vi står bakom inom klimatet och mänskliga rättigheter.
6. Beslutsfattande som rör livsmedelssystemet på något sätt måste alltid utgå från klimatmål och demokratiska principer. Detta kan göras genom nationell politik och genom att driva en politik i EU och multilaterala instanser som WTO.
7. Den livsmedelsstrategi som antogs i Sverige 2017 speglar tendenser som är orsaken till dagens ohållbara globala livsmedelssystem. Den saknar en global hållbarhets- och rättighetsanalys samtidigt som den inte stakar ut riktningen för nödvändiga och akuta förändringar för en hållbar nationell produktion och en levande landsbygd. Medan strategin slår fast att "svensk livsmedelsproduktion är en förutsättning för att flera av de svenska miljö kvalitetsmålen ska kunna nås" så försämras villkoren för densamma av en politik som inte gynnar småskaliga producenter och ett verkligt långsiktigt jordbruk. För att säkerställa att den svenska livsmedelsproduktionen ska kunna växa och fortsätta hålla den höga standard som näringsdepartementet anser att den har, så bör förändringar i politiken genomföras för att garantera ett hållbart, klimateffektivt och rättighetsbaserat livsmedelssystem. I strategin konstateras också att den svenska livsmedelsproduktionen under de senaste åren "fått allt svårare att hävda sig på marknaden".
8. Detta konstaterande speglar det i grunden felaktigt perspektiv som också orsakat situationen. Livsmedel bör inte ses som en handelsvara eftersom mat är en mänsklig rättighet och livsmedelsproduktionen är direkt kopplad till en rad olika rättigheter. Det är snarare ett centralt element i byggandet av ett hållbart och demokratiskt samhälle och måste planeras därefter. Strategins påstående bidrar till att undergräva demokratiska värden och saknar en hållbarhetsanalys. För att livsmedelskedjan ska kunna maximera det bidrag till samhället som strategin förutspår genom sysselsättning, hållbar tillväxt och kollektiva nyttigheter så måste all politik kopplad till livsmedelssystemet också prioritera samhällsnyttiga värden före kortsiktig ekonomisk vinning.
9. Sverige behöver därför revidera sin livsmedelsstrategi. En ny strategi bör grundas i en global analys – som utgår från klimat-, rättvis- och rättighetsaspekter och leda till en politik som gynnar hållbar lokal produktion och distribution samt stärker demokratiska värden. Sverige bör i alla internationella förhandlingar som rör livsmedelssystem driva en politik som prioriterar hållbarhetsperspektiv, klimataspekter, mänskliga rättigheter och samhällsnytta framför kortsiktig ekonomisk vinning. Naturresurser och matproduktion bör ses som förutsättningar för mänskliga rättigheter istället för handelsvaror. Till exempel genom att i EU verka för ett rättighetsbaserat ramverk för

mark- och naturresursförvaltning som integrerar sociala, kulturella, ekologiska och ekonomiska värden.

Skog, mark och vatten

Motion nummer: 231

Skydda kollagret i de svenska skogarna

Motionär(er): Sebastian Kirppu, Amanda Tas, Anders Axner, Lena Wallin, Roger Bydler

E-post: tas.amanda@gmail.com

Sammanfattning: Det är framför allt äldre och opåverkade naturskogar som har störst andel kol lagrat i marken. Alla kvarvarande naturskogar och andra skogar med höga naturvärden måste skyddas permanent för att bevara den biologiska mångfalden långsiktigt och för att främja kolsänkor och kollager i skogarna. Därtill behöver ett flertal skogar restaureras för att komma upp i 20 % skydd av biologiskt värdefulla skogar. Utöver den skog som skyddas måste dagens skogsbruk ställas om till ett naturnära och kalhyggesfritt skogsbruk där hänsyn tas till klimat, biologisk mångfald, mark, vatten och ekosystemtjänster.

Föreslagna åtgärder:

- 1) Kolsänkor och kollagret i svenska naturskogar måste främjas; skydda snarast minst 20 procent av den produktiva skogsmarken permanent.
- 2) Det övriga skogsbruket måste präglas av kalhyggesfria och naturnära skogsbruksmetoder. Om skogsbruket inte klarar denna omställning måste lagar stiftas.
- 3) Sverige utreder klimatkonsekvenser av skogsbruket och inför incitament för skydd av skogens kollager.

Motiv och bakgrund: När skog kalavverkas, frigörs stora mängder växthusgaser till atmosfären. Även skogens biofysiska processer påverkas såsom mikroklimat, struktur, albedo (skogens reflektionsförmåga av ljus) och molnbildning. I september 2017 varnade över 190 forskare i ett öppet brev till EU att ökade avverkningar leder till negativ påverkan på klimat och biologisk mångfald. Dagens skogsbruk ersätter naturskog med artfattiga gran- eller tallplanteringar. Enligt naturvårdsforskning riskerar många arter minska i antal om mindre än 20 % ursprunglig miljö finns tillgänglig i ett landskapsperspektiv. Idag är ca 5 % av den svenska produktiva skogsmarken i Sverige formellt skyddad (10) medan över 90 % har påverkats av skogsbruk. Nya naturskogar måste därför återskapas av de med bäst förutsättningar att åldras och bli gamla skogar, d.v.s. i första hand skogar som inte planterats, röjts eller gallrats.

Studier visar att trädplantager, generellt sett, lagrar mindre kol än den tidigare naturliga skogen. Incitament för ett skydd av kollager måste utredas och tillämpas. Skogars

klimatnytta ligger inte enbart i deras upptag av koldioxid utan även i kolförrådets varaktighet, framför allt i marken.

Skogar upp t.o.m. 800 år kan fortsätta att lagra kol och fungera som aktiva kolsänkor. Genom att skydda skogar med ett stort kolförråd förhindras utsläpp av koldioxid (13, 14). Sådana skogar har också större motståndskraft och kan bättre anpassa sig till klimatförändringar i jämförelse med planterade monokulturer.

Statliga skogsbolag bör ha skogsskydd som ett centralt mål. Dessa bolag inkl. myndigheter måste gå i bräschen för att nå nationella miljömål. Privata skogsägare bör få rimlig ersättning. I Lübeck ställde man om sitt skogsbruk till kalhyggesfritt 1992. Sedan dess har den biologiska mångfalden och tillväxten på virke ökat. Sådant skogsbruk är fullt möjligt utanför de 20 % skog som skyddas permanent. Naturnära kalhyggesfritt skogsbruk är dessutom ekonomiskt lönsamt. Brukar man skogen på rätt sätt slipper man kostnaden för planteringar, skogen växer upp av sig själv på naturlig väg. Man får också högre andel timmer med den här typen av skogsbruk.

För att nå nationella och internationella miljömål krävs klimat- och ekosystemanpassade bevarande- och skogsbruksstrategier som tar gedigen och uppriktig hänsyn till biologisk mångfald, klimat och ekosystemtjänster.

Utbildning

Motion nummer: 42

Återinföra formuleringar kring miljö och hållbar utveckling i skollagen.

Motionär(er): Iann Lundegård

E-post: iann.lundegard@mnd.su.se

Sammanfattning: Varje dag befinner sig ca halva Sveriges befolkning i verksamheter i nära anknytning till utbildning. I skollagen finns värdegrunden för svensk skola. 1990 fick svensk skollag tillägget miljö i portalparagrafen. Vid riksdagsvalet 2006 fick Sverige en ny regering. I den nya skollagen är tillägget om miljö som fördes in 1990 borttaget ur den s.k. portalparagrafen. Inte heller nämns hållbar utveckling i den nya skollagen. Skolans styrdokument är bindande och ska följas och de regler som gäller för skolans verksamhet är ytterst beskrivna i Skollagen.

Föreslagna åtgärder: Motionen yrkar om att återinföra begreppet miljö och införa begreppet hållbar utveckling i skolans portalparagraf, Skollagen.

Motiv och bakgrund: Varje dag befinner sig närmare 50 procent av Sveriges befolkning i verksamheter i eller med nära anknytning till utbildning. I stort sett alla i Sverige berörs dagligen av utbildning som studerande, anhörig, eller lärare. Det finns ungefär 6000

grund- och gymnasieskolor i vilka 150 000 personer arbetar som lärare och cirka 9000 som rektorer/skolledare. Det är utbildningsdepartementet som ansvarar för att bereda lagstiftningsarbetet med propositioner för riksdagen t. ex. skollagen. I skollagen finns värdegrunden för svensk skola. Skollagen beslutas av riksdagen och innehåller grundläggande bestämmelser om skola och förskola. 1990 fick svensk skollag tillägget miljö i portalparagrafen. Denna lydelse skrevs in: "Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö" (SFS 1985:1100, 1 kap 2§. Ansvarig skolminister för detta arbete var blivande statsminister, Göran Persson, som hade ett politiskt intresse för miljöfrågor (Wickenberg & Leo 2013)

Vid riksdagsvalet 2006 fick Sverige en ny regering och ny skolminister, Jan Björklund. som omgående (i november 2006) tillsatte en arbetsgrupp, Skollagsberedningen, med uppgift att ta fram förslag till en ny skollag. I den nya skollagen är tillägget om miljö som fördes in 1990 borttaget där det tidigare fanns i den s.k. portalparagrafen i värdegrunden. Inte heller nämns hållbar utveckling i den nya skollagen och miljö anges endast i betydelsen arbetsmiljö, eller skolmiljö. Skolans styrdokument är bindande och ska följas. I dessa beskrivshuvudmannens ansvar för verksamheten, hur skolans verksamhet ska utformas samt rektors ledningsansvar i olika delar av verksamheten. De specifika regler som gäller för skolans verksamhet är ytterst Skollagen, därefter förordningar, läroplanerna och kursplanerna.

Tidigare 1990 – 2006 fanns alltså ett uttalat intresse att fokusera skolans uppdrag kring miljö och hållbar utveckling. Efter 2006 etablerades en politisk vilja och trend som istället fokuserar på skolans rena kunskapsuppdrag. Motionen yrkar om att återinföra begreppet miljö och införa begreppet hållbar utveckling i skolans portalparagraf, Skollagen.

Övergripande

(2 motioner)

Motion nummer: 224

Basera Sveriges klimatlag på en koldioxidbudget för 2- gradersåtagandet

Motionär(er): Kevin Anderson, Jonas Bane, Inger Björk, Tomas Lohammar, Isak Stoddard

E-post: isak.stoddard@cemus.uu.se

Sammanfattning: Sverige måste basera sin klimatpolitik på vetenskapliga beräkningar av det återstående globala utsläppsutrymmet (s.k. koldioxidbudgetar) för att klara 2 gradersåtagandet i Parisavtalet. Sverige måste också ta ansvar för en globalt rättvis fördelning av nödvändiga utsläppsminskningar utifrån historiska utsläpp och nuvarande

höga utsläppsnivåer. Sverige behöver omedelbart minska sina utsläpp med 10-15 % per år och inte förlita sig på negativa utsläppsteknologier eller klimatkompensering. Internationell sjöfart och flyg måste ingå i dessa åtgärder och utsläpp från konsumtionsvaror redovisas.

Föreslagna åtgärder:

Basera Sveriges klimatlag på en vetenskapligt beräknad koldioxidbudget för att klara 2 gradersåtagandet i Parisavtalet. Sverige minskar sina koldioxidutsläpp med 10-15 % per år & är fossilfritt 2035 för ett globalt rättvist ansvarstagande.

Sveriges klimatpolitik baseras ej på negativa utsläppsteknologier & klimatkompensering, tar ansvar för all flyg och sjöfart, samt redovisar konsumtionsutsläpp.

Motiv och bakgrund: Motionen bygger i huvudsak på forskning som Centrum för miljö- och utvecklingsstudier (CEMUS) vid Uppsala universitet och SLU har utfört under 2017. För att ha en rimlig chans att i enlighet med Parisavtalet hålla den globala temperaturökningen väl under 2 grader måste koldioxidutsläppen, från alla mänskliga energikrävande aktiviteter, begränsas till totalt 500-650 miljarder ton koldioxid. Detta bygger på beräkningar av den internationella klimatpanelens (IPCC) beräkningar för en trolig chans att uppnå 2- gradersåtagandet samt antaganden att den globala cement- och stålindustrin gör omfattande ansträngningar för att minska sina processrelaterade utsläpp samt att utsläpp från avskogning kompenseras av förändrad markanvändning och skogsbruk. Med nuvarande utsläppsnivåer kommer den globala koldioxidbudgeten för 2 grader att ha överskridits på 14-18 år. Den globala koldioxidbudgeten för 1,5 grader kommer att ha använts på mycket kortare tid.

De rika och industrialiserade länderna har större ansvar att minska sina utsläpp snabbare och bidra med teknologiskt och finansiellt stöd för omställning och klimatanpassning i mindre industrialiserade och fattigare länder. Rikare länder har ett historiskt ansvar genom att de har bidragit till klimatförändringarna under lång tid. Mindre industrialiserade och fattigare länder (utanför OECD) behöver längre tid att fasa ut fossila bränslen och ställa om till ett förnybart energisystem. Ländernas totala utsläpp beror på när deras gemensamma utsläppstopp infaller. För att beräkna Sveriges koldioxidbudget har vi antagit att fattigare icke-OECD länder har sin gemensamma utsläppstopp mellan 2022-23 och att de sedan gradvis ökar takten på sina utsläppsminskningar (upp till 10 % per år vid 2045) och har genomfört en 95 % minskning under tidigt 2060-tal. Detta är ett mycket mer ambitiöst mål för dessa länder än något som diskuterades i Paris. Om icke- OECD länders gemensamma utsläppstopp infaller senare krävs att Sverige och andra rika länder minskar sina utsläpp i ännu snabbare takt.

Sveriges koldioxidbudget för en trolig chans att 2-gradersåtagandet uppfylls omfattar totalt 300-600 miljarder ton koldioxid. Med nuvarande svenska utsläppsnivå kommer koldioxidbudgeten vara spenderad på endast 6 till 12 år. Sverige måste omedelbart besluta om och genomföra en årlig utsläppsminskning på 10 % per år och snabbt öka utsläppsminskningen till minst 15 % per år. En fördröjning eller mindre

utsläppsminskning än 10 % per år innebär att målet om 2 grader inte längre kan uppnås eller att ännu tuffare åtgärder måste vidtas senare. Utsläpp av andra växthusgaser (från t.ex. jordbruk) samt utsläpp från konsumtionsvaror producerade utomlands behöver också minska drastiskt.

Ett klimatpolitiskt ramverk med klimatmål, en klimatlag och ett klimatpolitiskt råd trädde i kraft 1 januari 2018. Det viktigaste klimatmålet slår fast att Sverige skall uppnå nettoneutral utsläpp 2045 (med endast 85% reella minskningar och upp till 15% s.k. kompletterande åtgärder). Även om en bindande nationell klimatlag är välkommen och ett steg i rätt riktning saknar den f.n. vetenskaplig grund genom att den inte utgår från en koldioxidbudget och inte omfattar exempelvis internationell luft- och sjöfart. Den innebär även att ett rikt land med stora historiska utsläpp så som Sverige inte tar det ansvar det har förbundit sig till genom Parisavtalet.

Om Sverige inte ska svika Parisavtalet bör klimatlagen snarast definiera målsättningar för årliga utsläppsminskningar baserade på en tydlig och rättfärdig total koldioxidutsläppsbudget för Sverige för 2018 och framåt. Även tillhörande utsläppscenarier och koldioxidbudgetsperioder (på t.ex. 5 år) måste definieras. Klimatlagen måste också bli heltäckande och inkludera all flyg och sjöfart och redovisa utsläpp i andra länder från importerade konsumtionsvaror. Med utsläpp från importerade konsumtionsvaror ökar utsläppen per genomsnittlig svensk kraftigt.

De nuvarande långsiktiga politiska målen i klimatlagen är inte i linje med det globala 2-gradersåtagandet. En preliminär bedömning av de resulterande koldioxidutsläppen fram till 2045 pekar mot totala utsläpp som är mer än dubbelt så höga än vad som krävs.

Det finns idag en knappast mer än en teoretisk möjlighet att ökningen av den globala medeltemperaturen kan hållas under 1,5 grader. Detta skulle kräva både mycket drastiska utsläppsminskningar vägleda av koldioxidbudgetar och att mycket spekulativa negativa utsläppsteknologier skulle visa sig framgångsrika inom en snar framtid i en mycket omfattande och planetär skala.

Sverige står inför ett avgörande val. Antingen sviker Sverige Parisavtalet och 2-gradersåtagandet genom att prioritera kortsiktiga ekonomiska vinster och därmed överlämna mycket farliga klimatförändringar till kommande generationer. Eller så påbörjar Sverige omedelbart en ambitiös klimatpolitik genom en förnyad bedömning av sina utsläppsåtaganden och förändrar sin politik för att nå 2-gradersåtagandet.

Motion nummer: 54

Riksomfattande folkbildningskampanj

Motionär(er): Gunilla Winberg

Organisation: Framtiden i våra händer

E-post: rigun@comhem.se

Sammanfattning:

Riksdag och regering måste leda utvecklingen när det gäller hela samhällets nödvändiga omställning för att kunna lösa klimatutmaningen. Vi föreslår därför att en skattefinansierad riksomfattande folkbildningskampanj genomförs med syfte att få alla landets innevånare att bli förberedda på att en starkare politisk styrning behövs på alla nivåer i samhället för att klimatmålen ska kunna uppfyllas

Föreslagna åtgärder: En skattefinansierad riksomfattande folkbildningskampanj genomförs.

Motiv och bakgrund:

Vi kan läsa följande på Regeringens hemsida: Det klimatpolitiska ramverket är den viktigaste klimatreformen i svensk historia. Det ger långsiktiga förutsättningar för näringsliv och samhälle att genomföra den omställning som krävs för att kunna lösa klimatutmaningen”.